

Bruksela, 31 stycznia 2023 r.
(OR. en)

5871/23

COH 8
SOC 58
AGRISTR 5
PECHE 30
CADREFIN 9
POLGEN 7

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	30 stycznia 2023 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2023) 39 final
Dotyczy:	SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne Sprawozdanie za 2022 r. podsumowujące roczne sprawozdania z wdrażania programów, obejmujące ich realizację w latach 2014–2020

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2023) 39 final.

Załącznik: COM(2023) 39 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 30.1.2023 r.
COM(2023) 39 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne

**Sprawozdanie za 2022 r. podsumowujące roczne sprawozdania z wdrażania programów,
obejmujące ich realizację w latach 2014–2020**

{SWD(2023) 22 final}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne

Sprawozdanie za 2022 r. podsumowujące roczne sprawozdania z wdrażania programów, obejmujące ich realizację w latach 2014–2020

1. WPROWADZENIE

W 2021 r. kryzys w dziedzinie zdrowia publicznego nadal wywierał wpływ na społeczeństwo europejskie. Kolejne fale wariantów COVID-19 wystawiały na próbę odporność europejskich gospodarek. Pomimo trudnych warunków europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne (fundusze ESI) nadal zapewniały wsparcie obywatelom, przedsiębiorstwom i władzom regionalnym. Dzięki temu wsparciu udało się złagodzić skutki kryzysu zdrowotnego i gospodarczego.

Podczas gdy fundusze ESI pełnią rolę kotwicy dla inwestycji publicznych i prywatnych oraz projektów długoterminowych, wprowadzone w czasie kryzysu zdrowotnego elastyczne rozwiązania umożliwiły zapewnienie wsparcia obywatelom, przedsiębiorstwom i władzom regionalnym, co pomogło im w walce ze skutkami pandemii COVID-19. Środki wsparcia były ukierunkowane na zwiększenie wydatków na opiekę zdrowotną, rozwiązania w zakresie pracy w zmniejszonym wymiarze czasu oraz kapitał obrotowy MŚP.

Fundusze ESI, będące jednym z największych instrumentów inwestycyjnych w wieloletnich ramach finansowych na lata 2014–2020 (budżet UE), wspierają spójność terytorialną, gospodarczą i społeczną regionów Europy, a także ich odporność i zdolność do wyjścia z kryzysu, z którym borykały się w ostatnich latach. Obejmują one:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS);
- Fundusz Spójności;
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW);
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA).

Fundusze ESI mają dziesięcioletni okres realizacji ⁽¹⁾, z czego 2021 r. był rokiem ósmym. W niniejszym sprawozdaniu, zgodnie z wymogami art. 53 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, przedstawiono zmiany w realizacji finansowej funduszy ESI do końca 2021 r. ⁽²⁾. Przedstawiono w nim skumulowane osiągnięcia okresu programowania 2014–2020 zgłoszone przez państwa członkowskie, a także wstępne informacje na temat działań podejmowanych w ramach programów funduszy ESI w odpowiedzi na pandemię COVID-19.

⁽¹⁾ [Rozporządzeniem \(UE\) 2020/2220](#) przedłużono obecny okres realizacji Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich o dwa lata, aby umożliwić państwom członkowskim i Komisji przygotowanie wszystkich elementów niezbędnych do stosowania nowych ram prawnych wspólnej polityki rolnej do odpowiednich planów strategicznych.

⁽²⁾ Dane, o ile są dostępne, pokazują również częściowe postępy w realizacji finansowej do dnia 30 września 2022 r.

Łączna wartość inwestycji na koniec 2021 r. wyniosła 731 mld EUR, z czego 535 mld EUR stanowiło finansowanie UE. Całkowity planowany budżet wzrósł o prawie 90 mld EUR, głównie za sprawą dodatkowych środków udostępnionych w ramach Wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (REACT-EU) na walkę z pandemią COVID-19, jak również rozszerzenia budżetu wspólnej polityki rolnej. Fundusze są ukierunkowane na cele polityczne o zasadniczym znaczeniu dla przyszłości Europy, w tym:

- zwiększanie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- wzmacnianie zdolności instytucjonalnych administracji publicznej,
- przyspieszenie rozwoju terytorialnego i rozwoju obszarów miejskich oraz wzmocnienie współpracy terytorialnej (Interreg).

Do końca 2021 r. państwa członkowskie otrzymały już ponad 64 % środków w ramach polityki spójności. W ujęciu bezwzględnym kwota 66 mld EUR wypłacona w 2021 r. stanowi najwyższy poziom rocznych płatności dokonywanych przez Komisję w całym cyklu finansowania 2014–2020. Z najnowszych dostępnych danych finansowych wynika, że na koniec października 2022 r. Komisja wypłaciła 297 mld EUR na programy polityki spójności na lata 2014–2020, czyli około 74 % zaplanowanych środków, a do wypłaty pozostało 104 mld EUR.

W okresie 2014–2020 fundusze ESI przyczyniły się do:

- wsparcia ponad 4 mln przedsiębiorstw;
- stworzenia ponad 310 000 nowych miejsc pracy w różnych regionach UE;
- poprawy efektywności energetycznej 460 000 gospodarstw domowych;
- zwiększenia zdolności produkcyjnej w zakresie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych o ponad 3 600 MW (co odpowiada około 1 800 turbinom wiatrowym);
- zmniejszenia rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych o 2,6 terawatogodzin na rok (co odpowiada ilości energii elektrycznej zużywanej przez około 720 000 gospodarstw domowych przez cały rok);
- podłączenia dodatkowych 500 000 użytkowników energii do inteligentnych sieci elektroenergetycznych;
- wsparcia 55,2 mln osób dzięki działaniom na rzecz zatrudnienia, włączenia społecznego lub edukacji;
- wsparcia ponad 2,3 mln projektów w sektorze rolnym i na obszarach wiejskich;
- utrzymania ponad 44 000 miejsc pracy i stworzenia ponad 6 000 nowych miejsc pracy w sektorze rybołówstwa i akwakultury.

Informacje przekazane przez państwa członkowskie na temat realizacji programów funduszy ESI na 2021 r. stanowią jedynie obraz sytuacji w konkretnym momencie w okresie bardzo dynamicznych zmian. W ramach programów nadal wykorzystuje się finansowanie unijne, aby przeciwdziałać skutkom pandemii, a jednocześnie realizować pierwotne cele strategiczne programów, choć w znacząco odmiennym kontekście. Państwa UE skorzystały z dodatkowych rozwiązań zwiększających elastyczność, które zapewniono w ramach inicjatyw inwestycyjnych w odpowiedzi na koronawirusa (CRII i CRII+), a także z dodatkowych środków udostępnionych w ramach pakietu na rzecz odbudowy NextGenerationEU, w tym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i REACT-EU.

Na realizację programów dodatkowo wpłynęła inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 r. Przy wsparciu Komisji państwa członkowskie dostosowują swoje programy do szybko zmieniającego się otoczenia oraz do pojawiających się wyzwań. Dzięki inicjatywie „działania polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie” (CARE), zaproponowanej przez Komisję w marcu 2022 r. i przyjętej w kwietniu 2022 r., zapewniono dodatkową elastyczność w zakresie finansowania w ramach polityki spójności, aby wesprzeć państwa członkowskie przyjmujące osoby uciekające przed wojną napastniczą Rosji przeciwko Ukrainie. Dzięki ścisłej współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i władzami lokalnymi fundusze ESI zapewniły wsparcie na rzecz środków natychmiastowej pomocy w zakresie mieszkalnictwa i opieki zdrowotnej dla uchodźców. Fundusze zapewniły również wsparcie na rzecz długoterminowej integracji w dziedzinie zatrudnienia, edukacji i włączenia społecznego, m.in. w zakresie szkoleń, kursów językowych, doradztwa, coachingu, pomocy psychologicznej, pomocy prawnej oraz dostępu do usług, takich jak opieka nad dziećmi, opieka zdrowotna i usługi socjalne.

Oprócz bezprecedensowego napływu osób przesiedlonych inwazja Rosji na Ukrainę spotęgowała również wzrost cen towarów, m.in. energii i żywności, wywołała kolejne wąskie gardła w łańcuchach dostaw i zakłóciła funkcjonowanie rynku pracy. Fundusze objęte polityką spójności nadal wspierały państwa członkowskie w stawianiu czoła tym wyzwaniom poprzez zapewnienie maksymalnej elastyczności w realizacji inwestycji w ramach polityki spójności dzięki pakietowi elastycznej pomocy dla terytoriów (FAST-CARE), zaproponowanemu przez Komisję w czerwcu 2022 r. i przyjętemu w październiku 2022 r. FAST-CARE obejmuje zmiany obu okresów programowania – 2014–2020 i 2021–2027 – które są ukierunkowane na: (i) uproszczenia administracyjne, (ii) większą elastyczność w zakresie zamiennego korzystania z trzech funduszy polityki spójności i finansowania już zakończonych projektów oraz (iii) zapewnienie dodatkowej płynności dzięki zwiększonym płatnościom zaliczkowym z REACT-EU i możliwości wnioskowania o pokrycie kosztów w 100 % z budżetu UE bez współfinansowania z budżetów krajowych.

Ponadto Komisja przyczyniła się do przeciwdziałania trwającemu kryzysowi energetycznemu, wprowadzając ukierunkowane zmiany w polityce spójności na lata 2014–2020 pod hasłem „Wspieranie przystępnej cenowo energii” (SAFE) w kontekście negocjacji prawodawczych dotyczących REPowerEU. 14 grudnia 2022 r. Parlament Europejski i Rada osiągnęły porozumienie polityczne w sprawie REPowerEU, w tym w sprawie SAFE, co umożliwi państwom członkowskim wykorzystanie do 10 % ich alokacji w ramach polityki spójności na lata 2014–2020 na wsparcie gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji oraz MŚP, na które szczególnie silnie wpłynęły podwyżki cen energii i mechanizmy zatrudnienia w zmniejszonym wymiarze czasu pracy i mechanizmy równoważne, przy współfinansowaniu ze środków UE w wysokości 100 %.

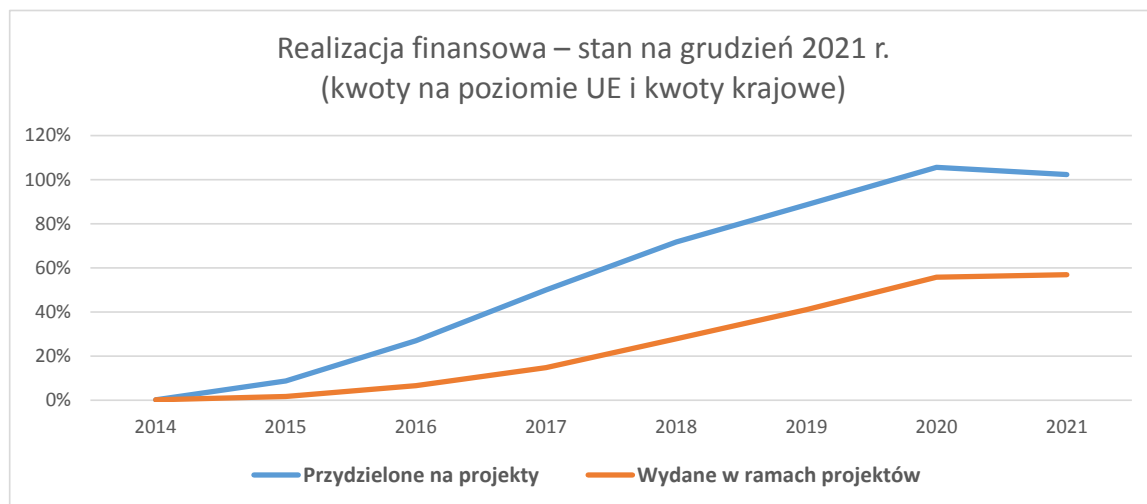
2. PRZEGLĄD REALIZACJI

2.1. Realizacja finansowa ⁽³⁾

**731 mld EUR
na inwestycje
w regionach
UE**

W ramach pięciu funduszy ESI przeznaczono 535 mld EUR w budżetowym okresie programowania 2014–2020. Środki te, uzupełnione współfinansowaniem krajowym, umożliwiły inwestycje o łącznej wartości 731 mld EUR (z uwzględnieniem zasobów REACT-EU oraz rozszerzenia drugiego filaru wspólnej polityki rolnej). Koszty ponoszone przez beneficjentów projektów kwalifikują się do współfinansowania z funduszy ESI do końca 2023 r. ⁽⁴⁾

Całkowity koszt **projektów wybranych** przez państwa członkowskie do wsparcia z funduszy ESI do końca 2021 r. wynosi 746 mld EUR i stanowi 102 % łącznego przydziału ⁽⁵⁾. Na poniższym wykresie przedstawiono tendencję w zakresie wyboru projektów i płatności na rzecz projektów w cyklu realizacji (w ujęciu względnym).

Na koniec 2021 r. na rzecz państw członkowskich wypłacono ogółem 252 mld EUR netto (64 % planowanej kwoty UE na cały okres na politykę spójności). Biorąc pod uwagę zarówno wysoki poziom zaawansowania realizacji programów, jak i elastyczność funduszy zapewnioną w ramach reagowania kryzysowego, w tym 100 % finansowania UE, w 2021 r. nastąpił wyraźny wzrost płatności UE na rzecz programów. Doświadczenia z poprzednich okresów programowania pozwalają przypuszczać, że wskaźnik wydatkowania będzie nadal przyspieszał aż do czasu zamknięcia programów. W 2021 r. umorzono 65 mln EUR ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Szczegółowe informacje dotyczące realizacji finansowej w podziale na fundusze i państwa członkowskie przedstawiono w załącznikach.

⁽⁴⁾ W przypadku EFRROW koszty kwalifikują się do końca 2025 r.

⁽⁵⁾ Ten niewielki nadmierny przydział tworzy bufor, na wypadek gdyby niektóre projekty nie powiodły się w trakcie realizacji lub gdyby pojawiły się dodatkowe środki, co zapewnia optymalne wykorzystanie funduszy.

⁽⁶⁾ Kwota ta obejmuje 17 mln EUR umorzonych środków z EFRR i FS, 16 mln EUR umorzonych środków z EFS, 32 mln EUR umorzonych środków z EFMRA. W 2021 r. nie umorzono środków z EFRROW.

W przypadku polityki spójności dane finansowe z września 2022 r. potwierdzają utrzymujące się wysokie wydatki. W ciągu dziesięciu miesięcy zgłoszono dodatkowe wydatki w wysokości 45 mld EUR, co zwiększyło płatności do 74 % planowanej kwoty. Biorąc pod uwagę, że organy administracji krajowej zwykle składają wnioski o zwrot do Komisji pod koniec roku budżetowego, wartość ta z pewnością jeszcze wzrośnie w pozostałych miesiącach 2022 r.

2.2. Kluczowe osiągnięcia funduszy ESI

Ramy regulacyjne na lata 2014–2020 obejmują wspólne wskaźniki dla każdego funduszu UE, co pozwala na coroczne zagregowane monitorowanie przez Komisję działań inwestycyjnych oraz produktów i rezultatów inwestycji.

Łączne najważniejsze dane dotyczące wyników zgłoszone przez państwa członkowskie do końca 2021 r. były następujące:

- w ramach projektów finansowanych z funduszy ESI wsparto 4 mln przedsiębiorstw⁽⁷⁾;
- dzięki wsparciu z EFRR utworzono 310 000 nowych miejsc pracy;
- zainstalowano 3 600 MW dodatkowej mocy w zakresie produkcji energii odnawialnej (co odpowiada około 1 800 turbinom wiatrowym);
- zmniejszono roczne zużycie energii pierwotnej w budynkach publicznych o 2,6 terawatogodzin na rok (co odpowiada ilości energii elektrycznej zużywanej przez około 720 000 gospodarstw domowych przez cały rok);
- podłączono 500 000 użytkowników energii do inteligentnych sieci elektroenergetycznych;
- 55,2 mln uczestników skorzystało z projektów wspieranych z EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych;
- 8,8 mln uczestników szkoleń zdobyło kwalifikacje dzięki wsparciu EFS;
- wsparcie otrzymało 2,3 mln projektów, których celem jest zwiększenie konkurencyjności sektora rolnego i przedsiębiorstw wiejskich oraz tworzenie i utrzymanie miejsc pracy na obszarach wiejskich;
- w celu udzielenia wsparcia w zakresie gospodarowania gruntami, aby lepiej chronić różnorodność biologiczną, wybrano 34 mln ha gruntów rolnych, czyli 19,5 % wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych;
- 64 % całej ludności wiejskiej (184,8 mln mieszkańców) objęto działaniami LEADER prowadzonymi przez ponad 3 650 lokalnych grup działania wdrażających strategię rozwoju lokalnego, które są wspierane z EFRROW.

⁽⁷⁾ Celem wszystkich funduszy ESI jest wspieranie przedsiębiorstw. W ramach projektów wsparto 2 mln przedsiębiorstw w ramach EFRR, 1,7 mln mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw w ramach EFS, a także 390 000 przedsiębiorstw z obszarów wiejskich w ramach EFRROW.

2.3. Reakcja na pandemię COVID-19

**39,6 mld EUR
na walkę
z pandemią
i dodatkowa
elastyczność**

Kolejne fale wariantów koronawirusa uderzały w społeczeństwa europejskie przez cały 2021 r. Władze krajowe, regionalne i lokalne pozostawały na pierwszej linii frontu w walce ze szkodami wyrządzanymi społecznościami i gospodarce.

W odpowiedzi na pandemię COVID-19 UE przyjęła największy jak dotąd pakiet na rzecz odbudowy, aby wyjść z kryzysu odporniejszą i wesprzeć cyfrową i ekologiczną transformację Europy finansowaną w ramach NextGenerationEU.

Nowe środki w wysokości 50,6 mld EUR w ramach Wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (REACT-EU) posłużyły do wsparcia kryzysowych działań naprawczych w ramach funduszy strukturalnych na lata 2014–2020.

Inicjatywa REACT-EU była pierwszym instrumentem wykorzystywanym w ramach NextGenerationEU, przy czym pierwszej płatności dokonano w dniu 28 czerwca 2021 r. Środki te zostały podzielone na dwie transze – większa część była dostępna na potrzeby programowania w 2021 r. (39,6 mld EUR), a reszta w 2022 r. (10,8 mld EUR). Komisja szybko podjęła działania, aby na czas udostępnić środki na walkę z pandemią i wsparcie gospodarki. W zaledwie trzy miesiące od przyjęcia rozporządzenia w sprawie REACT-EU ⁽⁸⁾ Komisja zatwierdziła ponad 90 % funduszy dostępnych w 2021 r., dzięki czemu instytucje zarządzające mogły zacząć wykorzystywać dostępne dodatkowe środki.

Finansowanie trafiło do zakładów opieki zdrowotnej, naukowców, właścicieli przedsiębiorstw, pracowników i osób znajdujących się w trudnej sytuacji. Według stanu na październik 2022 r. przeznaczono 7,1 mld EUR na zielone inwestycje (w tym 6,1 mld EUR na działania w dziedzinie klimatu) oraz 3,1 mld EUR na gospodarkę cyfrową; 8 mld EUR na przedsiębiorstwa i wsparcie biznesu; 7,1 mld EUR na sektor zdrowia oraz 10 mld EUR na instrumenty rynku pracy.

Kluczowe dane ujęte w sprawozdaniach krajowych dotyczących wskaźników specyficznych dla COVID-19, z uwzględnieniem po raz pierwszy wkładu na wsparcie w ramach REACT-EU, wskazują na następujące wstępne osiągnięcia do końca 2021 r. ⁽⁹⁾:

- W ramach wskaźników specyficznych dla COVID-19 dotyczących wydatków związanych ze zdrowiem: 42 % całkowitej zaplanowanej kwoty 3,7 mld EUR zgłoszono jako wydane do końca 2021 r.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2221 z dnia 23 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do zasobów dodatkowych i przepisów wykonawczych w celu zapewnienia pomocy na wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność (REACT-EU) (Dz.U. L 437 z 28.12.2020, s. 30).

⁽⁹⁾ Informacje te są dostępne w [tablicy danych dotyczących COVID-19](#) na platformie otwartych danych w obszarze spójności.

- Kluczowe specyficzne dla COVID-19 wskaźniki produktów związanych ze zdrowiem wskazują na wysoki stopień wykonania:
 - w odniesieniu do określonej w programach państw członkowskich docelowej liczby 3,4 mld sztuk środków ochrony indywidualnej zgłoszono, że osiągnięto 84 % wartości docelowej;
 - z docelowej liczby 13 000 nowych respiratorów zakup ponad 11 000 respiratorów (84 %) zgłoszono jako zakończony.
- W odniesieniu do celu, jakim jest przeznaczenie 12,4 mld EUR na wsparcie w sytuacjach nadzwyczajnych na rzecz kapitału obrotowego dla MŚP (dotacje i pożyczki), zgłoszono, że osiągnięto 70 % wartości docelowej. W odniesieniu do celu polegającego na wsparciu ponad 1 mln MŚP kapitałem obrotowym wskazano, że cel ten został osiągnięty w 78 % do końca 2021 r. – wsparto ok. 805 000 przedsiębiorstw.

Zgodnie z planem działania Europejskiego filaru praw socjalnych – w ramach polityki spójności EFS jest głównym funduszem wykorzystywanym do wspierania usług społecznych, utrzymania zatrudnienia oraz wsparcia dla słabszych grup społecznych. Jest to realizowane poprzez upowszechnianie m.in. wsparcia na rzecz rozwiązań w zakresie pracy w zmniejszonym wymiarze czasu, dodatkowego wynagrodzenia dla personelu opieki zdrowotnej, sprzętu informatycznego, sprzętu ochronnego i usług dla słabszych grup społecznych.

Środek ustanowiony w ramach EFRROW w celu zapewnienia tymczasowego wsparcia płynności dla rolników i przedsiębiorstw na obszarach wiejskich szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 został wdrożony w ponad 40 krajowych lub regionalnych programach rozwoju obszarów wiejskich w 14 państwach członkowskich w ramach planowanej łącznej kwoty wydatków publicznych w wysokości 1 mld EUR (uwzględniając współfinansowanie krajowe). Do końca 2021 r. wykorzystano 90 % z kwoty 700 mln EUR przeznaczonej na ten środek (w ramach planowanej łącznej kwoty wydatków publicznych w wysokości 1 mld EUR, z uwzględnieniem współfinansowania krajowego), co pozwoliło na wsparcie ponad 560 000 gospodarstw rolnych i 6 500 MŚP. 92 % tych środków trafiło do rolników.

W ramach EFMRA wprowadzono wsparcie w sytuacjach nadzwyczajnych w celu zrekompensowania tymczasowego zaprzestania działalności połowowej oraz zawieszenia lub ograniczenia produkcji i przetwórstwa w kontekście pandemii. 189 mln EUR ze środków EFMRA przeznaczono na łagodzenie skutków pandemii COVID-19, z czego połowę na tymczasowe zaprzestanie działalności połowowej. Stanowi to 3,8 % całkowitych środków finansowych w ramach EFMRA przydzielonych na koniec 2021 r.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI, które przyczyniają się do zapewnienia odpowiedniej reakcji na COVID-19:

W Grecji z EFS wspierano rekrutację pracowników służby zdrowia, w tym lekarzy, pielęgniarek i innych pracowników, którzy świadczą usługi w zakresie opieki zdrowotnej i odgrywają kluczową rolę w strukturze, gotowości i odporności instytucji opieki zdrowotnej. W celu rozwiązania problemu niedoborów kadrowych w greckiej służbie zdrowia projekt koncentrował się na zwiększeniu liczby pracowników zajmujących się badaniami przesiewowymi, wczesnym wykrywaniem potencjalnych przypadków COVID-19 i zarządzaniem nimi, a także opieką nad osobami cierpiącymi na choroby przewlekłe lub ostre, które nie są związane z COVID-19.

[Delvert Mécanique](#), przedsiębiorstwo z siedzibą w Nowej Akwitanii we Francji, otrzymało wsparcie finansowe na modernizację procesów produkcyjnych. Przedsiębiorstwo to, zajmujące się produkcją komponentów dla przemysłu oraz sektora obronnego, kolejowego i sportów motoryzacyjnych, mocno odczuło skutki kryzysu zdrowotnego. Dzięki wsparciu z EFRR przedsiębiorstwo może poprawić wydajność i zwiększyć obrót o 20 % w ciągu najbliższych 3 lat oraz zatrudnić nowych pracowników.

W Austrii z funduszy REACT-EU wsparto przedsiębiorstwo [Kioto Solar](#) z siedzibą w Karyntii. Z EFRR przeznaczono 1,4 mln EUR na zakup maszyn do nowej linii produkcyjnej modułów fotowoltaicznych, które można wbudowywać w fasady budynków. Dzięki tym innowacyjnym, inteligentnym i estetycznym modułom można przekształcić budynek w prawdziwą elektrownię słoneczną. Dzięki nowej linii produkcyjnej moduły fotowoltaiczne o podwójnym zastosowaniu (ogród zimowy, fasada, wiata, rozwiązania dachowe itp.) mogą być produkowane automatycznie w zakładzie w St. Veit.

We francuskim regionie najbardziej oddalonym Reunion zainwestowano 8 mln EUR w ramach EFRR, aby pomóc przedsiębiorstwom turystycznym w utrzymaniu i stopniowym wznowieniu działalności. Inwestycja miała formę zryczałtowanego wsparcia kapitału obrotowego w MŚP, dzięki któremu udało się ograniczyć negatywne skutki pandemii COVID-19, która bardzo mocno dotknęła ten region. Po raz pierwszy taki program został wdrożony za pośrednictwem dedykowanej platformy cyfrowej, co ograniczyło biurokrację do minimum.

Pandemia COVID-19 spowodowała poważne zmiany na litewskim rynku finansowym i w gospodarce tego kraju. Ze względu na kryzys gospodarczy związany z COVID-19 tylko 15 % przedsiębiorstw rolnych mogło pokryć zobowiązania krótkoterminowe ze środków własnych. Dzięki wsparciu z EFRROW powstał instrument finansowy zapewniający preferencyjne pożyczki w wysokości do 200 000 EUR na kapitał obrotowy lub inwestycje dla małych gospodarstw i młodych rolników. Do września 2022 r. wpłynęły wnioski o pożyczkę na łączną kwotę 2,7 mln EUR.

3. REALIZACJA W PODZIALE NA GŁÓWNE TEMATY

W dalszych sekcjach przedstawiono przegląd osiągnięć funduszy ESI w podziale na główne obszary polityki, zgodnie z informacjami przekazanymi przez państwa członkowskie na koniec 2021 r.

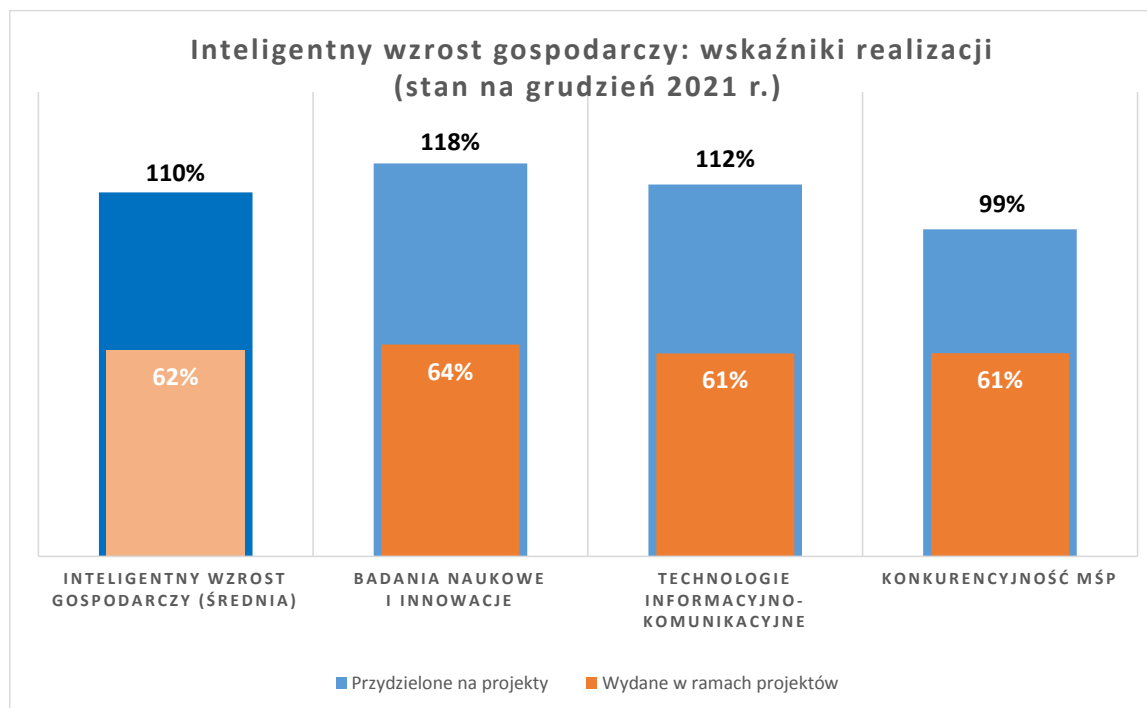
3.1. Inteligentny wzrost gospodarczy

Inwestycje na rzecz inteligentnego wzrostu stanowią około 29 % całkowitego finansowania w ramach funduszy ESI. Na trzy następujące inteligentne cele przeznaczono ponad 212 mld EUR: badania naukowe i innowacje (70 mld EUR), technologie informacyjno-komunikacyjne (18 mld EUR) oraz konkurencyjność MŚP (124 mld EUR) ⁽¹⁰⁾.

**212 mld EUR
na inteli-
gentny wzrost**

⁽¹⁰⁾ Kwoty zagregowane w odniesieniu do głównych obszarów polityki są wyższe niż kwoty szczegółowe w podziale na cele tematyczne zawarte w załączniku 1.1. Wynika to z ponownego przypisania inwestycji zgłoszonych w ramach „wielorakich celów tematycznych”.

Do końca 2021 r. państwa członkowskie przydzieliły 225 mld EUR, czyli 110 %⁽¹¹⁾ całkowitego dostępnego finansowania, na projekty przeznaczone na te trzy cele (*przydzielone na projekty* na wykresie poniżej), natomiast 131 mld EUR, czyli 62 % przydziału, wypłacono już beneficjentom projektów (*wydane w ramach projektów*). Stanowi to wzrost o 8 punktów procentowych w porównaniu z rokiem poprzednim, co wskazuje na dobry rytm wydatkowania środków w ramach funduszy ESI. Na poniższym wykresie przedstawiono bardziej szczegółowy podział wskaźnika realizacji dla każdego z trzech celów oraz średnią odpowiadającą grupie inteligentnego wzrostu.

Wykorzystanie funduszy ESI do propagowania badań naukowych i innowacji ma kluczowe znaczenie dla pomocy państwom członkowskim i regionom w tworzeniu warunków niezbędnych dla innowacji, badań i rozwoju. Wspieranie innowacji za pomocą strategii inteligentnej specjalizacji ma kluczowe znaczenie dla szeregu priorytetów Unii, w szczególności dla Europejskiego Zielonego Ładu, Gospodarki służącej ludziom oraz przystosowywania Europy na miarę ery cyfrowej.

Do końca 2021 r. odnotowano znaczące osiągnięcia w dziedzinie **badań naukowych i innowacji**. Na przykład w wyniku wsparcia UE ponad 60 000 przedsiębiorstw współpracowało z instytucjami badawczymi (94 % wartości docelowej), a ok. 30 000 przedsiębiorstw wprowadziło na rynek nowe produkty (95 % wartości docelowej).

Fundusze ESI w znacznym stopniu przyczyniają się do **transformacji cyfrowej** europejskiej gospodarki dzięki poprawie infrastruktury IT oraz wzmocnieniu pozycji osób, przedsiębiorstw i organów publicznych dzięki technologiom i umiejętnościom nowej generacji. Dzięki wybranym projektom EFRR ponad 6,3 mln gospodarstw domowych korzysta z lepszego dostępu szerokopasmowego. Oczekuje się, że do końca 2023 r. z lepszego dostępu do sieci szerokopasmowej będzie korzystać niemal 12 mln

⁽¹¹⁾ Wybrana kwota jest wyższa niż planowana kwota, aby zapewnić lepsze wykorzystanie, na wypadek gdyby niektóre projekty nie powiodły się w trakcie realizacji lub gdyby pojawiły się dodatkowe środki.

gospodarstw domowych. Na obszarach wiejskich w ramach ponad 1 900 operacji inwestycyjnych skorzystano ze wsparcia EFRROW w łącznej wysokości ponad 1,1 mld EUR w celu zwiększenia dostępności, wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponad 5,1 mln osób na obszarach wiejskich skorzystało z ulepszonej infrastruktury lub usług informatycznych.

Fundusze ESI te zapewniają istotne wsparcie dla przedsiębiorstw, aby mogły się rozwijać, zwiększać swoją produktywność i konkurencyjność oraz wprowadzać innowacyjne rozwiązania. Ogółem kwotę 124 mld EUR (17 % całkowitego budżetu) planuje się przeznaczyć na zwiększenie **konkurencyjności europejskich MŚP**, co stanowi największy pojedynczy cel w budżecie. Dotychczas na projekty przydzielono już 99 % zaplanowanej kwoty, a 61 % zostało już wydane.

Przykładowo liczba MŚP, które skorzystały ze wsparcia UE, wzrosła do 2 mln w 2021 r. (w porównaniu z 1,4 mln w poprzednim roku), co świadczy o amortyzującym efekcie, jaki fundusze UE miały na ochronę przedsiębiorstw przed wstrząsami wywołanymi przez pandemię COVID-19 i jej skutkami finansowymi.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI przyczyniających się do inteligentnego wzrostu:

Dzięki wsparciu z EFRR przedsiębiorstwo typu start-up [MakeGrowLab](#) z Puław (woj. lubelskie) opracowało materiał produkowany z biomasy przy użyciu mikroorganizmów. Scoby Packaging Materials® to wysokowydajne nanowłókna wyhodowane z mikrobów poprzez upcykling lokalnych niepotrzebnych produktów spożywczych lub napojów. Materiał ten może być stosowany jako alternatywa dla plastikowych opakowań oraz jako pojemniki do przechowywania żywności, chemii, kosmetyków i tekstyliów. Produkt jest ekologiczny i innowacyjny na skalę światową.

W ramach programu akceleracji przedsiębiorstw typu start-up „[Olympo Boxes 2020](#)” realizowanego na Wyspach Kanaryjskich – regionie najbardziej oddalonym należącym do Hiszpanii, wspierano przedsiębiorczość i oferowano usługi na rzecz przedsiębiorstw technologicznych. Przy wsparciu środków z EFRR w ramach tego projektu zapewniono usługi doradcze dla 73 przedsiębiorców, dzięki czemu 32 przedsiębiorstwa typu start-up mogły udoskonalić swój model biznesowy poprzez wdrożenie innowacyjnych pomysłów.

W regionie Uusimaa w Finlandii w ramach EFRR współfinansowano projekt „[Digi-Flash](#)” mający na celu przyspieszenie wdrożenia technologii cyfrowych przemysłu 4.0 w MŚP. W projekcie uczestniczyły 53 przedsiębiorstwa, które rozpoczęły działalność badawczo-rozwojową. 15 z nich przekształciło się w nowe przedsiębiorstwa oparte na rozwiązaniach z zakresu energii odnawialnej lub wspierające rozwiązania niskoemisyjne. Kolejne 17 przedsiębiorstw opracowało nowe produkty lub wprowadziło znaczne ulepszenia do istniejących produktów.

Wyjątkowe i innowacyjne przedsiębiorstwo [Mad Scientist Brewery](#) z siedzibą w Budapeszcie na Węgrzech otrzymało wsparcie z EFRR na złagodzenie skutków gospodarczych pandemii COVID-19 i udoskonalenie swoich technologii. Nowe technologie pozwalają Mad Scientist nadażyć za szybko postępującymi innowacjami w sektorze piwa górnej fermentacji (IPA) i zwiększyć swoją konkurencyjność na rynkach międzynarodowych.

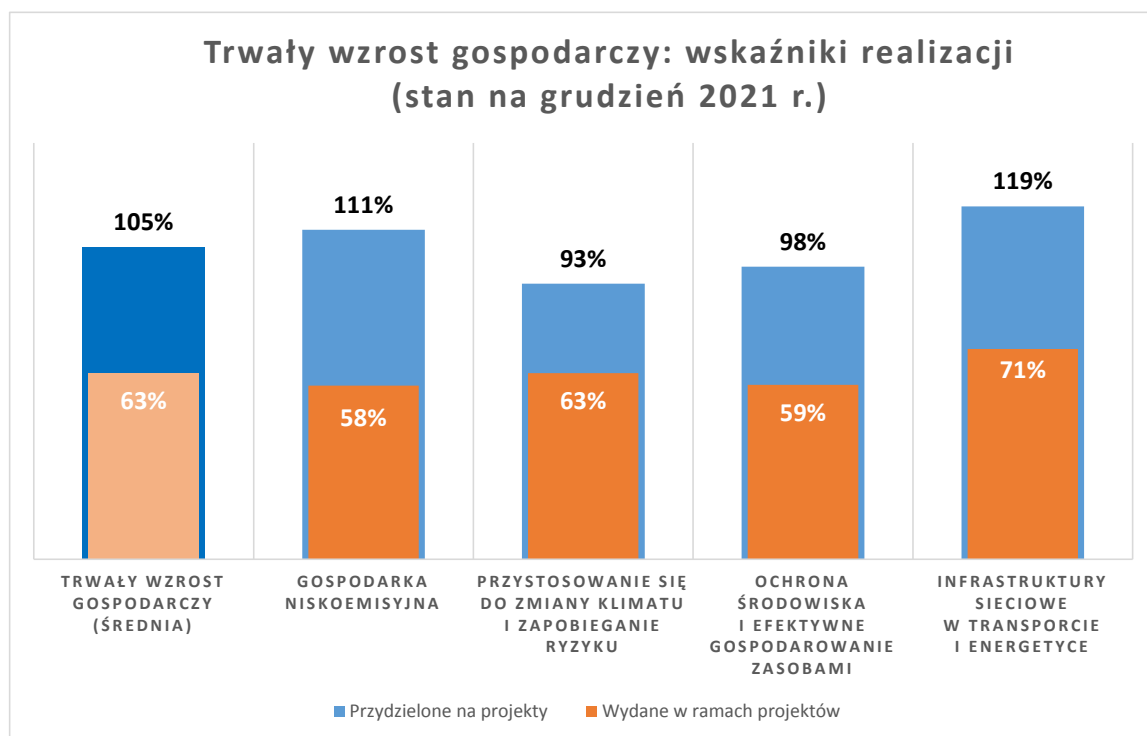
Dzięki wsparciu z EFRR przedsiębiorstwo KUNKEL + Partner z siedzibą w Nadrenii Północnej-Westfalii w Niemczech mogło dalej prowadzić działalność w zakresie rozwoju [akumulatorów cynkowo-powietrznych](#). Produkty wykonane w tej technologii oferują wysoką gęstość energii, są łatwe do poddania recyklingowi, a przede wszystkim bardzo tanie. Zoptymalizowane ogniwo jest obecnie produkowane w małej serii przemysłowej i trwa budowa demonstratora z 72 ogniwami o łącznej pojemności 7,2 kWh. Zostanie on uruchomiony w zakładzie komunalnym miasta Steinfurt w Nadrenii Północnej-Westfalii na potrzeby tymczasowego magazynowania nadmiaru energii ze szczytowej instalacji fotowoltaicznej o mocy 100kW.

3.2. Trwały wzrost gospodarczy

**279 mld
EUR na
trwały
wzrost
gospodarczy**

Dzięki wspieraniu inwestycji w neutralną dla klimatu i czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, a także w środowisko i przystosowanie się do zmiany klimatu, fundusze ESI przyczyniają się w istotnym stopniu do osiągnięcia celów wyznaczonych w Europejskim Zielonym Ładzie. Dzięki dodatkowym środkom z REACT-EU całkowity przydział wzrósł do 279 mld EUR (w porównaniu do 251 mld EUR na koniec 2020 r.). Stanowi to około 38 % całkowitego przydziału środków budżetowych. Do końca 2021 r. na realizację projektów przydzielono 292 mld EUR (105 % finansowania specjalnego), a wydatki wzrosły do 174 mld EUR (63 % łącznej planowanej kwoty). Na poniższym wykresie przedstawiono bardziej szczegółowy podział wskaźnika realizacji dla każdego z czterech celów oraz średnią odpowiadającą grupie trwałego wzrostu gospodarczego.

Zaobserwowano istotne różnice, jeżeli chodzi o postępy finansowe w realizacji poszczególnych tematów. W ostatnim roku odnotowano wyraźny wzrost inwestycji w **infrastrukturę sieciową w transporcie i energetyce**. Dotychczas wydano 71 % wszystkich zaplanowanych kwot.

Przystosowanie się do zmiany klimatu i zapobieganie ryzyku to jedno z celów

tematycznych, w których postęp jest najszybszy – zajmują one drugie miejsce pod względem wielkości kwot już wydanych przez beneficjentów (63 %). **Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami** zajmuje kolejne miejsce pod względem wydatkowania – w przypadku tego celu wykorzystano już 59 % całkowitego budżetu, czyli nieco poniżej średniej dla celu dotyczącego trwałego wzrostu gospodarczego.

Kryzys związany z COVID-19 spowodował tymczasowe spowolnienie realizacji projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i klimatu, ponieważ niewydane środki zostały przeznaczone na środki nadzwyczajne w sektorze opieki zdrowotnej i przedsiębiorstw. Sytuacja ta zmieniła się jednak wraz z przekazaniem w czerwcu 2021 r. 50,6 mld EUR z funduszy REACT-EU na rzecz istniejących programów polityki spójności, aby wesprzeć je w niwelowaniu luki między środkami nadzwyczajnymi a długoterminową odbudową poprzez zapewnienie państwom członkowskim nowych zasobów umożliwiających ponowne uruchomienie wstrzymanych wcześniej projektów ekologicznych i cyfrowych. Oczekuje się, że w latach 2022–2023 nastąpi znaczne przyspieszenie realizacji, ponieważ wiele z tych długoterminowych projektów osiągnie wysoki poziom zaawansowania.

Fundusze ESI stanowiły główne źródło wsparcia publicznego UE na rzecz czystej energii. Dzięki nim finansowane są projekty na rzecz efektywności energetycznej obejmujące renowację budynków oraz rozwój odnawialnych źródeł energii i sieci energetycznych. Kilka państw członkowskich wprowadziło w związku z tym programy renowacji budynków mieszkalnych na dużą skalę. W rezultacie tysiące gospodarstw domowych odnosi obecnie korzyści w postaci niższych rachunków za energię i większego komfortu. MŚP otrzymały również wsparcie na rzecz poprawy efektywności energetycznej, obniżenia kosztów energii i poprawy konkurencyjności.

Znaczne wsparcie zapewniono również w celu pobudzenia inwestycji w odnawialne źródła energii, takie jak energia morska, ale także wdrażanie energii słonecznej lub wiatrowej, np. w społecznościach energetycznych i małych instalacjach. Przyczyniło się to do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego oraz stworzenia nowych miejsc pracy i przedsiębiorstw w UE w sektorze energii odnawialnej. Fundusze ESI są wykorzystywane na potrzeby inwestycji w kluczową infrastrukturę elektryczną i gazową, która odgrywa obecnie zasadniczą rolę w zapewnieniu funkcjonowania wewnętrznego rynku energii.

Monitorowanie wsparcia na rzecz działań w dziedzinie klimatu

Komisja zobowiązała się do wspierania działań w dziedzinie klimatu poprzez przeznaczenie na ten priorytet co najmniej 20 % budżetu UE na lata 2014–2020. Z funduszy ESI **przeznacza się ogółem 26 % budżetu na cele związane z działaniami w dziedzinie klimatu**. Działania te obejmowały inwestycje w obszarze gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki o obiegu zamkniętym, zapobiegania ryzyku, ochrony środowiska, ekologicznej mobilności w miastach oraz działań w obszarze badań naukowych i innowacji.

Na koniec 2021 r. wielkość wkładu funduszy ESI w działania w dziedzinie klimatu wahała się między 58 % całkowitej puli środków budżetowych w przypadku EFRROW, 27 % łącznej kwoty przydziału środków z Funduszu Spójności, 17 % łącznego przydziału z EFMRA oraz 18 % łącznego przydziału z EFRR. W załączniku 3

przedstawiono więcej szczegółowych informacji na temat kwoty przydziału i wydatków funduszy na działania w dziedzinie klimatu.

Całkowity przydział środków z EFRR na działania w dziedzinie klimatu został wzmocniony dodatkowymi alokacjami w 2021 r. w wysokości 6,7 mld EUR (17 % całkowitego przydziału z EFRR) w ramach REACT-EU, co oznacza, że całkowita kwota przydziału z EFRR wyniosła 39,3 mld EUR.

Działania w dziedzinie klimatu w ramach polityki spójności można obserwować za pomocą [narzędzia monitorowania wydatków na cele związane z klimatem](#) w ramach platformy otwartych danych w obszarze spójności.

Do końca 2021 r. odnotowano następujące wymierne osiągnięcia:

- zdolność produkcyjna w zakresie energii odnawialnej wzrosła o 8 800 MW, z czego 3 600 MW zostało już zainstalowane, co stanowi wzrost o 33 % w porównaniu z poprzednim rokiem;
- poprawi się charakterystyka energetyczna 754 000 gospodarstw domowych; do końca 2021 r. aż 460 000 gospodarstw domowych odniosło już korzyści wynikające z poprawy warunków (niemal o 91 000 więcej niż do końca 2020 r.);
- zużycie energii w budynkach publicznych zmniejszy się w skali rocznej o 7,8 terawatogodziny, przy czym już teraz wielkość rocznych oszczędności wynosi 2,6 terawatogodziny;
- środki ochrony przeciwpowodziowej zmniejszą narażenie na powódzie w przypadku 34 mln osób, z czego 21,7 mln osób już teraz nie jest narażone na ryzyko powodziowe dzięki realizacji wspieranych inwestycji;
- za sprawą lepszego gospodarowania gruntami rolnymi i leśnymi nadal czyniono postępy w zakresie sekwestracji dwutlenku węgla i ochrony węgla oraz ograniczania emisji gazów cieplarnianych i amoniaku. Pod koniec 2021 r. UE przekroczyła już swoje cele na 2025 r. w tych obszarach;
- 1,7 mld EUR, czyli niemal 35 % łącznego wsparcia z EFMRA przewidzianego dla sektorów rybołówstwa i akwakultury, zostało przeznaczone na działania w obszarze zachowania i ochrony środowiska naturalnego, np. przez ochronę obszarów Natura 2000, oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i zmniejszania ilości odpadów.

Poniżej przedstawiono kilka przykładów finansowanych projektów dotyczących tego aktualnego tematu.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI, przyczyniających się do trwałego wzrostu gospodarczego:

Z Funduszu Spójności przyznano 114 mln EUR na zakup 23 pociągów elektrycznych dla obszaru metropolitalnego Rygi na Łotwie. Przewiduje się, że dzięki [nowym elektrycznym pociągom pasażerskim](#) przybędzie rocznie 2,7 mln pasażerów, którzy zrezygnują z mniej zrównoważonych rodzajów transportu, a jednocześnie skróci się czas dojazdów oraz zwiększy się bezpieczeństwo i dostępność.

W ramach projektu „[Peute Energy Center](#)” realizowanego w Hamburgu w Niemczech promowano wykorzystanie przemysłowego ciepła odpadowego do zaopatrywania

w ciepło trzech dzielnic miasta. Poprzez zaopatrywanie budynków w przemysłowe ciepło odpadowe dzięki wsparciu z EFRR będzie można uniknąć emisji około 8 500 ton CO₂ rocznie.

Centrum szpitalne w Vila Real, w północnym regionie Portugalii, zostało odnowione dzięki wsparciu z Funduszu Spójności. Renowacja systemu energetycznego przyczyniła się do optymalizacji zużycia energii w zakresie klimatyzacji, oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego, ogrzewania wody oraz instalacji systemów energii odnawialnej, takich jak energia słoneczna termiczna i fotowoltaiczna oraz energia z biomasy. Pozwoliło to znacznie zwiększyć poziom komfortu pacjentów i personelu. Dzięki projektowi udało się znacznie zmniejszyć roczne zużycie energii elektrycznej oraz emisję CO₂.

EFMRA zapewnił wsparcie finansowe na rzecz realizowanego w Portugalii projektu [Alga4Food](#), którego celem jest zbadanie korzyści płynących z jadalnych makroalg (wodorostów morskich) pozyskiwanych u wybrzeży Portugalii, a także upowszechnienie wykorzystania w portugalskiej kuchni rodzinnej makroalg produkowanych w sposób zrównoważony. Zespół Alga4Food łączy świat nauki i gastronomii i bada różne rodzaje glonów, aby poznać ich smak i wartości odżywcze oraz znaleźć innowacyjne sposoby wykorzystania ich w kuchni portugalskiej.

Optymalizacja wykorzystania energii morskiej w celu pokrycia zużycia energii elektrycznej przez lokalnych mieszkańców oraz przejścia na czystą energię i gospodarkę niskoemisyjną to ambitne cele projektu [MegaWattBlue](#). Projekt wspierany ze środków EFRR umożliwił opracowanie i przetestowanie drugiej generacji generatora wykorzystującego strumienie pływowe w środowisku naturalnym w Bretanii we Francji. Prototyp umożliwia wytwarzanie energii o mocy 2,5 razy większej niż w przypadku konwencjonalnego generatora strumienia pływowego.

Dzięki realizowanemu w Polsce projektowi [Anielskie Ogrody](#), współfinansowanemu ze środków EFRR, stworzono od podstaw małe ekologiczne gospodarstwa rodzinne i zapewniono im wsparcie w produkcji ekologicznych warzyw, owoców, ziół i kwiatów. Projekt obejmował działania edukacyjne w formie warsztatów praktycznych, jak również poradnictwo internetowe, a jego zakres objął cały kraj. Zainspirował on również lokalne i krajowe społeczności do współpracy przy tworzeniu małych ogrodów użytkowych dla dzieci w wieku szkolnym i osób starszych.

Dzięki środkom z EFRR sfinansowano budowę gazociągu gazu ziemnego o długości 55 km w województwie śląskim na południu Polski. [Gazociąg Tworóg–Tworzeń](#) stanowi element Korytarza Gazowego Północ-Południe. Zapewnia on połączenie terminala skroplonego gazu ziemnego (LNG) w Świnoujściu oraz gazociągu Baltic Pipe – przez Polskę, Czechy, Słowację i Węgry – z terminalem LNG w Chorwacji.

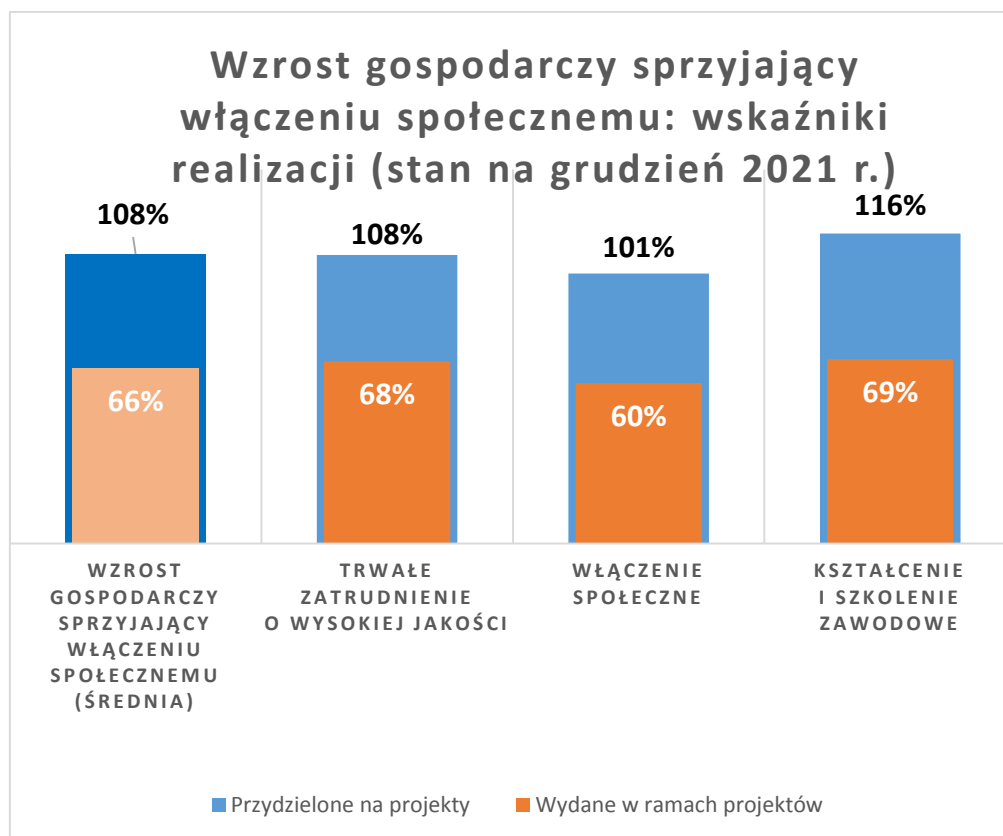
W ramach EFRR wsparto budowę w Bułgarii [interkonektora gazowego między Grecją a Bułgarią](#). Interkonektor został oddany do użytku komercyjnego 1 października 2022 r. Jego całkowita długość wynosi 182 km, a zdolność techniczna – 3 mld m³ gazu ziemnego rocznie, przy czym przepustowość gazociągu będzie mogła być zwiększona. W obecnej sytuacji geopolitycznej ten strategiczny projekt infrastrukturalny jest symbolem tego, jak ważna jest strategiczna autonomia UE w zakresie dostaw energii oraz dywersyfikacja źródeł i tras.

3.3. Wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu

Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu stanowią około 24 % całkowitego finansowania. Kategoria ta obejmuje trzy następujące cele, na które przeznaczono 173 mld EUR: **trwale, wysokiej jakości zatrudnienie** (57 mld EUR), **włączenie społeczne** (71 mld EUR) oraz **kształcenie i szkolenie zawodowe** (45 mld EUR).

**173 mld EUR
na wzrost
gospodarczy
sprzyjający
włączeniu
społecznemu**

Kryzys związany z COVID-19 oddziałł pośrednio na całe społeczeństwo i ludzi na różne sposoby. Europejska agenda społeczna wraz z Europejskim filarem praw socjalnych mają obecnie do odegrania większą rolę niż kiedykolwiek wcześniej – są niezbędne dla złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków pandemii COVID-19 oraz nadania gospodarkom i społeczeństwom UE bardziej włączającego i zrównoważonego charakteru i większej odporności oraz lepszego przygotowania ich na wyzwania i szanse związane z transformacją ekologiczną i cyfrową. W obecnym scenariuszu krytycznym fundusze strukturalne i inwestycyjne stanowią podstawę reform strukturalnych, w tym modernizacji usług publicznych, wspierania zatrudnienia ludzi młodych oraz zmniejszania ubóstwa i nierówności.

EFS jest nadal wykorzystywany do wspierania wszystkich Europejczyków, którzy obecnie borykają się z trudnościami, w celu stworzenia Europy o silniejszym wymiarze socjalnym. W tym celu wspiera usługi społeczne, utrzymanie zatrudnienia, działania na rzecz słabszych grup społecznych i innych osób, np. poprzez zapewnianie rozwiązań w zakresie pracy w zmniejszonym wymiarze czasu, dodatkowego wynagrodzenia dla personelu opieki zdrowotnej, sprzętu informatycznego, sprzętu ochronnego i usług dla

słabszych grup społecznych. Przyczynia się również do przeciwdziałania skutkom wojny w Ukrainie przez wspieranie uchodźców.

Do końca 2021 r. projekty mające na celu **poprawę możliwości zatrudnienia** doprowadziły do osiągnięcia następujących celów:

- 55,2 mln uczestników otrzymało wsparcie ze środków EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, uwzględniając niemal 19,9 mln osób bezrobotnych i 20,9 mln uczestników będących osobami biernymi zawodowo.
- Dzięki wsparciu ze środków EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych 6,4 mln osób znalazło pracę.
- Spośród uczestników 47 % stanowiły osoby o niskich umiejętnościach zawodowych, natomiast 14,5 % uczestników było migrantami, uczestnikami obcego pochodzenia lub wywodziło się z mniejszości.
- Udział kobiet i mężczyzn w działaniach objętych wsparciem jest niemal równy na szczeblu UE (kobiety stanowią 52,9 % uczestników).

Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych nadal stanowi istotne źródło wsparcia finansowego dla osób młodych w kwalifikujących się państwach członkowskich. W ramach inicjatywy poczyniono zadowalające postępy – do końca 2021 r. przydzielono niemal 11,9 mld EUR na realizację 247 000 projektów. Zadeklarowane wydatki są sprawnie wykorzystywane w terenie; do końca 2021 r. około 3,7 mln osób młodych objęto środkami wsparcia. W tym:

- około 2,5 mln uczestników pomyślnie przeszło interwencję podjętą w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych; 1,1 mln zaproponowano pracę, dalsze kształcenie, przygotowanie zawodowe albo szkolenie;
- około 1,8 mln uczestników, którzy brali udział w kształceniu lub szkoleniach, uzyskało kwalifikacje lub zdobyło zatrudnienie, m.in. w formie samozatrudnienia, w wyniku interwencji wspieranych w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Co się tyczy **włączenia społecznego**, na które najwięcej środków przeznaczanych jest właśnie z EFS, wartość wybranych dotychczas projektów stanowi ponad 62 mld EUR. Do końca 2021 r. 3,6 mln uczestników z niepełnosprawnościami, 8 mln migrantów, uczestników obcego pochodzenia lub uczestników należących do mniejszości oraz 10,3 mln innych osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji otrzymało pomoc w zwiększaniu szans na zatrudnienie i zdobywaniu odpowiednich dla rynku pracy umiejętności. Dzięki wsparciu unijnemu w ramach EFRR zwiększono zdolność infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi i kształcenia o dodatkowe 19,7 mln osób, a 53 mln osób z całej UE korzysta obecnie z ulepszonych usług zdrowotnych.

W ramach EFRROW zapewniono wsparcie ponad 175 000 działań przyczyniających się do poprawy włączenia społecznego na obszarach wiejskich. Środki z EFRROW posłużyły również do wsparcia lokalnych społeczności wiejskich realizujących swoje własne strategie rozwoju lokalnego. Ponad 3 650 lokalnych grup działania wdrażających strategie rozwoju lokalnego obejmuje 64 % ludności wiejskiej w UE, zrzeszając zainteresowane strony z sektora publicznego i prywatnego oraz z sektora społeczeństwa obywatelskiego aktywne w danym obszarze.

Na wybrane projekty w zakresie **kształcenia i szkolenia** przeznaczono 52 mld EUR. Do końca 2021 r. dzięki wsparciu z EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych pomocy udzielono 25,9 mln osób o niskich umiejętnościach zawodowych, 8,8 mln osób zdobyło kwalifikacje, a 2,6 mln uczestniczyło w kształceniu i szkoleniach.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI, przyczyniających się do wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu:

Innowacyjne litewskie przedsiębiorstwo typu start-up opracowało aplikację [Mindletic](#) wspierającą zdrowie fizyczne i emocjonalne. Aplikacja pomaga użytkownikom określić ich stan emocjonalny, biorąc pod uwagę poziom energii i nastroj. Na podstawie zanonimizowanych danych zespół Mindletic stara się ustalić równowagę emocjonalną użytkowników. Mindletic powstała we współpracy z certyfikowanymi psychologami i profesjonalnymi organizacjami zajmującymi się zdrowiem psychicznym.

W Górnej Normandii we Francji cztery ośrodki szkoleniowe z branży budowlanej i robót publicznych zrealizowały wspólny projekt o nazwie „CFA numérique”, czyli „cyfrowe szkolenie praktykantów”, mający na celu zdematerializowanie zasobów edukacyjnych. W rezultacie wdrożono kilka platform współpracy w celu rozpowszechniania cyfrowych treści edukacyjnych, dzielenia się wiedzą oraz tworzenia modeli danych budowlanych i urzędów rzeczywistości rozszerzonej. Zasoby pozwalają lepiej dostosować się do zmian w szkoleniu praktykantów w ramach dualnego systemu kształcenia. Na realizację projektu przeznaczono 631 mln EUR z EFRR.

W ramach EFRR udzielono dofinansowania na utworzenie 10 samodzielnych lokali mieszkalnych w Zamościu, w pobliżu granicy polsko-ukraińskiej. Projekt ten, realizowany w ramach działań polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie (CARE), obejmował przystosowanie budynku do funkcji mieszkalnych dla osób uciekających z Ukrainy (w szczególności kobiet z dziećmi) po ataku Federacji Rosyjskiej. Budynek ten został przystosowany do pełnienia również funkcji społecznych – urządzono w nim między innymi salę zabaw dla dzieci, centrum integracyjne z multimedialną salą spotkań, pralnię i suszarnię, gabinety dla specjalistów udzielających wsparcia uczestnikom projektu (psychologów, pedagogów, prawników itp.).

W Austrii w ramach projektu „100 Percent” wspieranego ze środków EFS przedsiębiorstwa mogą teraz skorzystać z bezpłatnego doradztwa, dzięki któremu będą mogły zniwelować różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Celem projektu jest wspieranie przedsiębiorstw w tworzeniu przejrzystych systemów wynagrodzeń oraz w uznawaniu i zwiększaniu potencjału kobiet w pracy. Oprócz zwiększania świadomości na temat zróżnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć przedsiębiorstwa uczestniczące w projekcie „100 Percent” mogą dowiedzieć się, jak lepsze wykorzystywanie różnorodności pracowników może sprzyjać innowacji i odporności. Model konsultacji można dostosowywać do potrzeb każdego przedsiębiorstwa; obejmuje on profesjonalną analizę danych, opracowanie planów działania oraz wsparcie na etapie realizacji. Pracownicy mogą skorzystać z porad w zakresie zarządzania, poradnictwa zawodowego i innego wsparcia.

Ponad 9 000 ukraińskich uchodźców ma skorzystać z usług świadczonych w ramach projektu „Solidarność” w Bułgarii. Przy wsparciu z EFS i REACT-EU projekt „Solidarność” ma na celu ułatwienie Ukraińcom zadowolenia się w Bułgarii dzięki ułatwieniu im znalezienia pracy za pośrednictwem Krajowej Agencji Zatrudnienia.

W ramach projektu zapewnia się również wsparcie psychologiczne, indywidualne poradnictwo zawodowe i dopłaty do czynszu.

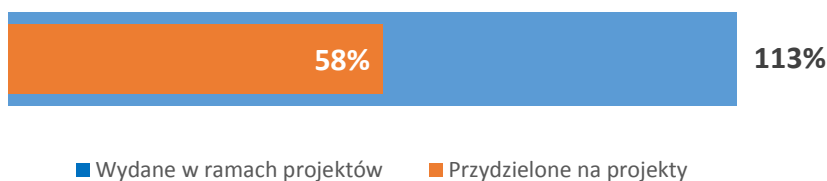
3.4. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej

6,4 mld EUR na efektywną administrację publiczną

Na projekty dotyczące zdolności instytucjonalnych i na przeprowadzanie reform w tym obszarze przeznaczono 6,4 mld EUR. Do końca 2021 r. na realizację tych projektów przydzielono około 7,2 mld EUR, co stanowi 113 % planowanej kwoty. Wydatki na działania w terenie wyniosły 3,7 mld EUR (58 % łącznej planowanej kwoty). Uzupełnieniem tych działań było nie tylko wsparcie z funduszy ESI, ale również wsparcie w ramach programu wspierania reform strukturalnych, który przekształcono obecnie w Instrument Wsparcia Technicznego ⁽¹²⁾.

Proces wdrażania projektów EFS poświęconych budowaniu zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie kształcenia, uczenia się przez całe życie, szkolenia i zatrudnienia oraz realizujących politykę społeczną znacznie przyspieszył – wskaźnik wyboru projektów wzrósł z 60 % na koniec 2020 r. do 86 % na koniec 2021 r.

Sprawną administracją publiczną: wskaźnik realizacji (stan na grudzień 2021 r.)

W ramach tego celu:

- 840 000 uczestników zostało objętych wsparciem w ramach EFS;
- 3 000 projektów ukierunkowanych na administrację publiczną lub usługi publiczne na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym uzyskało wsparcie ze środków EFS.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI przyczyniających się do wzmocnienia zdolności instytucjonalnych:

Dzięki dofinansowaniu z EFRR w wysokości 32 mln EUR, 38,75 % powierzchni województwa lubelskiego w Polsce zostało objęte [projektem e-Geodezja](#). Zgromadzono dane i dokumenty oraz przeprowadzono cyfryzację zasobów kartograficznych na potrzeby świadczenia usług internetowych związanych z udostępnianiem rejestrów, ewidencji, a także map ewidencyjnych.

⁽¹²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/240 z dnia 10 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument Wsparcia Technicznego (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 1). Dostępne również pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/240>

Dzięki wsparciu ze środków EFS zachęca się pracowników sektora publicznego na Malcie do zapoznawania się z technologią geoprzestrzenną oraz nauki zbierania i przetwarzania danych geograficznych. Technologia ta stanowi coraz ważniejsze narzędzie na potrzeby służb publicznych, ponieważ daje lepsze podstawy merytoryczne do kształtowania polityki i podejmowania decyzji. Projekt ten przyczyni się do zwiększenia potencjału i wiedzy fachowej pracowników maltańskich służb publicznych.

3.5. Rozwój terytorialny i rozwój obszarów miejskich

W latach 2014–2020 na zintegrowany rozwój terytorialny oraz zrównoważony rozwój obszarów miejskich zaplanowano przeznaczenie w ramach głównych celów przedstawionych w powyższych sekcjach około 32 mld EUR. Rozpoczęcie realizacji projektów przebiegało powoli w wyniku opóźnień w finalizacji strategii i ustanawianiu procedur wdrażania zdecentralizowanego. Do końca 2021 r. w ramach polityki spójności na projekty przydzielono 31,5 mld EUR, co stanowi 99 % planowanego przydziału. Wzrósł również poziom wydatków na projekty – do końca 2021 r. wydano 52 % kwoty planowanego przydziału (17 mld EUR) w porównaniu z 39 % na koniec 2020 r., co wciąż stanowi wynik znacznie poniżej średniego wskaźnika wydatków wynoszącego 62 %.

**32 mld EUR
na rozwój
terytorialny
i rozwój
obszarów
miejskich**

Projekty wybrane w ramach strategii zintegrowanego rozwoju przyniosą następujące rezultaty:

- 46 mln m² wyremontowanych lub na nowo zagospodarowanych otwartych powierzchni miejskich dostępnych dla mieszkańców;
- 3,3 mln m² wyremontowanych lub nowo wybudowanych budynków publicznych i ponad 26 000 odnowionych mieszkań.

Zgodnie z realizacją finansową poziom wykonania jest niższy od zakładanego i waha się między 43 % a 52 % wartości docelowych.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI przyczyniających się do rozwoju terytorialnego i rozwoju obszarów miejskich:

W Kadyksie, w Andaluzji (Hiszpania), z EFRR udzielono dofinansowania na remont 100 mieszkań socjalnych. Celem projektu jest poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji CO₂ w budynkach oraz w infrastrukturze i usługach publicznych, aby zmniejszyć końcowe zużycie energii w sektorze mieszkaniowym o 15 %.

Współfinansowany ze środków EFRR projekt „[Pasaż Odkryć](#)” jest częścią kompleksowego projektu rewitalizacji obszarów miejskich realizowanego w Tarnowie (woj. małopolskie) w południowej Polsce. Nowe centrum nauki i techniki na różne sposoby przybliży odwiedzającym najważniejsze odkrycia i wynalazki oraz sylwetki ich autorów związanych z Tarnowem. Celem centrum jest rozwój i promocja miasta w zakresie edukacji, nauki, technologii i przedsiębiorczości oraz inicjowanie współpracy między tymi sektorami.

3.6. Współpraca terytorialna

**13 mld EUR
na rzecz
współpracy
terytorialnej**

W ramach EFRR udziela się wsparcia na rzecz wdrażania programów współpracy terytorialnej, w których przewidziano realizację inwestycji we współpracę o charakterze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym. Na wdrażanie tych programów przeznaczono 13 mld EUR z łącznej kwoty planowanego przydziału, przy czym 13,4 mld EUR przydzielono już na realizację projektów do końca 2021 r.

Projekty te wygenerowały wydatki w wysokości 8 mld EUR (64 % planowanej kwoty). Do końca 2021 r. realizacja finansowa programów współpracy przebiegała w podobnym tempie jak realizacja programów krajowych i regionalnych.

Niektóre osiągnięcia programów współpracy terytorialnej zostały uwzględnione we wskaźnikach zagregowanych w ramach kluczowych tematów inwestycji, natomiast niektóre specjalne wskaźniki są wykorzystywane do pomiaru aspektu wspieranych projektów związanego ze współpracą:

- ponad 33 000 przedsiębiorstw uczestniczyło w realizacji transgranicznych, transnarodowych lub międzyregionalnych projektów badawczych;
- ok. 100 000 osób wzięło udział we wspólnych inicjatywach na rzecz zatrudnienia na szczeblu lokalnym oraz we wspólnych kursach szkoleniowych.
- 165 000 osób odniosło korzyści dzięki wdrożeniu inicjatyw na rzecz mobilności transgranicznej.

Przykłady projektów finansowanych z funduszy ESI przyczyniających się do wsparcia współpracy terytorialnej:

Mając na uwadze wpływ zmiany klimatu, który nie zna granic, w ramach projektów Interreg zaproponowano szereg działań mających na celu łagodzenie zmiany klimatu i zwiększanie odporności na nią. W ramach programu współpracy austriacko-węgierskiej sfinansowano projekty dotyczące odporności na powódzie o wartości 13 mln EUR. Najważniejszym z nich jest projekt [SEDDON II](#), w ramach którego wspierane są działania na rzecz zarządzania osadami rzecznyymi w celu poprawy stanu ekologicznego i zapobiegania zagrożeniom powodziowym na Dunaju.

W ramach [programu współpracy między Czechami a Polską](#) wspierano również działania w zakresie łagodzenia skutków powodzi i gotowości na wypadek ich wystąpienia. Prowadzone interwencje przyczyniają się do zwiększenia transgranicznej gotowości do podejmowania działań w sytuacjach kryzysowych, zwłaszcza w przypadku powodzi.

4. EWALUACJE DOKONYWANE PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

W ostatnim roku państwa członkowskie przeznaczyły więcej środków na ocenę wpływu działań wspieranych przez fundusze ESI oraz ich realizacji.

Ustalenia z ewaluacji przeprowadzonych w państwach członkowskich są zazwyczaj ściśle związane z lokalnym kontekstem działań objętych wsparciem. Stanowią one jednak źródło cennych informacji, które mogą pomóc w dostosowywaniu działań i projektów w końcowej części okresu programowania 2014–2020 oraz, co ważne, w planowaniu nowych działań w programach na lata 2021–2027.

Ogólnie w przeprowadzonych ewaluacjach podkreślono pozytywne rezultaty w obszarach objętych wsparciem i wykazano, że działania i projekty były skuteczne we wspieraniu obywateli i MŚP oraz przynosiły korzyści zarówno podmiotom publicznym, jak i podmiotom prywatnym. Dotychczas tylko w kilku ewaluacjach poruszono kwestię wpływu pandemii COVID-19 na niektóre sektory i decyzje dotyczące programowania. Przewiduje się, że w przyszłości wzrośnie liczba ewaluacji zawierających analizę tych elementów, jak również innych środków wprowadzonych w odpowiedzi na bieżący kryzys uchodźczy i energetyczny.

Towarzyszący niniejszemu sprawozdaniu dokument roboczy służb Komisji zawiera więcej szczegółowych informacji na temat ustaleń z przeprowadzonych przez państwa członkowskie ewaluacji programów wspieranych przez fundusze ESI.

5. WNIOSKI

Solidne ramy w dynamicznym środowisku

W ostatnich latach pojawiły się i nawarstwiły liczne kryzysy: od kryzysu zdrowotnego, przez kryzys energetyczny wywołany inwazją Rosji na Ukrainę, po długotrwały kryzys klimatyczny. Obok Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności szereg inicjatyw w ramach polityki spójności (np. CRII w 2020 r., REACT-EU w 2021 r., CARE i FAST-CARE w 2022 r.) świadczy o tym, jak fundusze ESI były i nadal są dostosowywane na potrzeby reagowania na sytuacje nadzwyczajne. Dzięki tym inicjatywom fundusze ESI mogły realizować swoją strategiczną misję i jednocześnie stawiać czoła tym bezprecedensowym kryzysom.

Zarówno państwa członkowskie UE, jak i Komisja Europejska szybko dostosowały programy wydatków do nowych realiów, co świadczy o zdolności funduszy do dostosowywania się do nieprzewidzianych zdarzeń i okoliczności oraz reagowania na nie. Jednocześnie w ramach funduszy ESI nadal udzielano strukturalnego, przewidywalnego wsparcia, dzięki któremu obywatele zyskują dostęp do wysokiej jakości i niezawodnych usług publicznych, regiony i przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać wyzwania związane z ekologiczną i cyfrową transformacją jako czynnik sprzyjający powstawaniu nowych źródeł konkurencyjności, a pracownicy zdobywają umiejętności zwiększające ich produktywność i zapewniające dostęp do lepszych miejsc pracy. Łącznie od początku pandemii COVID-19 w 2020 r. w ramach polityki spójności przekazano państwom członkowskim ponad 160 mld EUR na cele związane ze zwiększaniem odporności oraz wzmacnianiem spójności społecznej i regionalnej.

UE stale podkreśla, że środki w zakresie efektywności energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii i integracji rynku korzystnie wpływają na bezpieczeństwo energetyczne. Fundusze ESI stanowią dla UE główne narzędzie zapewnienia wsparcia ze środków publicznych na rzecz czystej energii, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej, m.in. renowacji budynków oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii i sieci energetycznych. W tym względzie polityka spójności pomaga państwom członkowskim i regionom w zwalczaniu ubóstwa energetycznego oraz obniżaniu rachunków gospodarstw domowych za energię, a także w ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych i tworzeniu trwałych miejsc pracy w sektorze budowlanym. Inwazja Rosji na Ukrainę tylko potwierdziła kluczowe znaczenie bezpieczeństwa energetycznego i konieczność przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu.

Realizacja programów przebiega sprawnie, a znaczne zwiększenie poziomu wydatków w latach 2020 i 2021 wskazuje na stabilną pozytywną dynamikę. Najnowsze dane dotyczące realizacji finansowej z 30 września 2022 r. wskazują na przyspieszające tempo realizacji w miarę zbliżania się końca cyklu programowania. Ważne jest, aby szybko i dobrze wykorzystać pozostałe środki zarówno w celu zapewnienia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, jak i w celu przeciwdziałania bezpośrednim i pośrednim skutkom pandemii COVID-19, a także kryzysu w Ukrainie i jego wpływu na ceny energii.

W okresie 2021–2027 środki w łącznej wysokości 370 mld EUR dostępne w ramach polityki spójności będą nadal przeznaczane na kluczowe inwestycje w dziedzinie zatrudnienia i wzrostu gospodarczego, a w szczególności na tworzenie Europy bardziej sprzyjającej włączeniu społecznemu oraz przechodzenie na bardziej ekologiczną i niskoemisyjną gospodarkę.

Fundusze ESI nadal będą stanowiły źródło ogromnego wsparcia dla obywateli i MŚP. Polityka spójności wykazała dużą zdolność do reagowania na różne kryzysy, które dotknęły UE w ostatnich latach, a jednocześnie nadal jest ukierunkowana na realizację długoterminowego celu, jakim jest zmniejszanie różnic między regionami UE oraz wspieranie spójności społecznej i terytorialnej, a także przyspieszenie dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej.